



# Deddf Trawsblannu Dynol (Cymru) 2013

2013 dccc 5

## CYNNWYS

### *Cyflwyniad*

1 Trosolwg

### *Hyrwyddo trawsblannu*

2 Dyletswydd Gweinidogion Cymru i hyrwyddo trawsblannu

### *Gweithgareddau trawsblannu cyfreithlon*

3 Awdurdodi gweithgareddau trawsblannu

### *Cydsynio*

4 Cydsynio: oedolion

5 Cydsynio: oedolion a eithrir

6 Cydsynio: plant

7 Cydsynio: gweithgareddau trawsblannu sy'n ymwneud â deunydd a eithrir

8 Cynrychiolwyr penodedig

9 Gweithgareddau sy'n ymwneud â deunydd o oedolion nad yw'r galluedd ganddynt i gydsynio

### *Troseddau*

10 Gwahardd gweithgareddau heb gydsyniad

11 Troseddau gan gyrff corfforaethol

12 Erlyn

### *Cyffredinol*

13 Preserfio deunydd at ei drawsblannu

14 Crwneriaid

15 Codau ymarfer

- 16 Diwygiadau canlyniadol a chysylltiedig i Ddeddf Meinweoedd Dynol 2004
- 17 Diwygiad canlyniadol i Ddeddf Ewyllysiau 1837
- 18 Deunydd perthnasol
- 19 Dehongli
- 20 Gorchmynion a rheoliadau
- 21 Cychwyn
- 22 Enw byr



# Deddf Trawsblannu Dynol (Cymru) 2013

Deddf gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i wneud darpariaeth ynglŷn â'r cydsyniad sy'n ofynnol ar gyfer tynnu, storio a defnyddio organau a meinweoedd dynol at ddiben trawsblannu; ac at ddibenion cysylltiedig. [10 Medi 2013]

**Gan ei fod wedi ei basio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi cael cydsyniad Ei Mawrhydi, deddfir fel a ganlyn:**

## *Cyflwyniad*

### 1 Trosolwg

Mae prif ddarpariaethau'r Ddeddf hon—

- (a) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i hyrwyddo trawsblannu (adran 2);
- (b) yn darparu bod gweithgareddau penodol a wneir yng Nghymru at ddiben trawsblannu yn gyfreithlon os cânt eu gwneud â chydsyniad (adran 3);
- (c) yn nodi sut y caiff cydsyniad ei roi i weithgareddau trawsblannu, gan gynnwys yr amgylchiadau lle yr ystyrir bod cydsyniad wedi ei roi yn absenoldeb cydsyniad datganedig (adrannau 4 i 9);
- (d) yn ei gwneud yn drosedd i weithgareddau trawsblannu gael eu cyflawni yng Nghymru heb gydsyniad (adran 10);
- (e) yn gwneud diwygiadau (adrannau 15 ac 16) i Ddeddf Meinweoedd Dynol 2004 gan gynnwys darpariaeth mewn perthynas â chod ymarfer sydd—
  - (i) yn rhoi canllawiau ymarferol i bersonau sy'n cyflawni gweithgareddau trawsblannu, a
  - (ii) yn gosod y safonau a ddisgwylir mewn perthynas â chyflawni'r gweithgareddau hynny, gan gynnwys sut y mae cydsyniad i'w gael.

## *Hyrwyddo trawsblannu*

### 2 Dyletswydd Gweinidogion Cymru i hyrwyddo trawsblannu

(1) Rhaid i Weinidogion Cymru—

- (a) hyrwyddo trawsblannu fel modd i wella iechyd pobl Cymru,
- (b) darparu gwybodaeth am drawsblannu a chynyddu ymwybyddiaeth ohono,
- (c) hysbysu'r cyhoedd am yr amgylchiadau lle yr ystyrir bod cydsyniad wedi ei roi i weithgareddau trawsblannu yn absenoldeb cydsyniad datganedig, a

- (d) sicrhau bod yr adnoddau sydd ar gael i Fyrddau Iechyd Lleol yn cynnwys y cymwyseddau a'r sgiliau arbenigol sy'n ofynnol at ddibenion y Ddeddf hon.
- (2) Mae'r ddyletswydd o dan is-adran (1) yn cynnwys, yn benodol, rwymedigaeth ar Weinidogion Cymru i hyrwyddo, o leiaf unwaith bob 12 mis, ymgyrch i hysbysu'r cyhoedd ledled Cymru am yr amgylchiadau lle yr ystyrir bod cydsyniad i weithgareddau trawsblannu wedi ei roi yn absenoldeb cydsyniad datganedig.
- (3) Rhaid i Weinidogion Cymru, am y pum mlynedd gyntaf ar ôl i'r adran hon ddod i rym, adrodd yn flynyddol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar y camau a gymerwyd i gyflawni eu dyletswyddau o dan is-adran (1).

*Gweithgareddau trawsblannu cyfreithlon*

**3 Awdurdodi gweithgareddau trawsblannu**

- (1) Mae gweithgareddau trawsblannu yn gyfreithlon os cânt eu gwneud yng Nghymru –
- â chydsyniad datganedig pan fo'n ofynnol ei gael (gweler adrannau 4 i 7), neu
  - fel arall lle yr ystyrir bod cydsyniad wedi ei roi (gweler adrannau 4 ac 9).
- (2) Mae'r canlynol yn weithgareddau trawsblannu at ddiben y Ddeddf hon –
- storio corff person ymadawedig i'w ddefnyddio at ddiben trawsblannu;
  - tynnu o gorff person ymadawedig, i'w ddefnyddio at y diben hwnnw, unrhyw ddeunydd perthnasol y mae'r corff wedi ei gyfansoddi ohono neu y mae'n ei gynnwys;
  - storio i'w ddefnyddio at y diben hwnnw unrhyw ddeunydd perthnasol sydd wedi dod o gorff dynol;
  - defnyddio at y diben hwnnw unrhyw ddeunydd perthnasol sydd wedi dod o gorff dynol.
- (3) Mae gweithgaredd trawsblannu o'r math a grybwyllir yn is-adran (2)(c) neu (d) yn gyfreithlon (heb yr angen am gydsyniad) pan y'i gwneir yng Nghymru –
- os yw'r deunydd perthnasol wedi ei fewnforio i Gymru o'r tu allan i Gymru, a
  - os tynnwyd y deunydd o gorff person y tu allan i Gymru.

*Cydsynio*

**4 Cydsynio: oedolion**

- (1) Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch cydsynio at ddibenion adran 3 mewn perthynas â gweithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â chorff, neu ddeunydd perthnasol o gorff, person nad yw –
- yn oedolyn a eithrir (gweler adran 5), neu
  - yn blentyn (gweler adran 6).
- (2) Ystyrir bod cydsyniad wedi ei roi i'r gweithgaredd oni bai –
- bod yr achos yn un a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 1 yn is-adran (3); ac os felly mae'n ofynnol cael cydsyniad datganedig, neu
  - nad yw'r achos yn un a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 1 yn is-adran (3) ac mae is-adran (4) yn gymwys.

- (3) Ar gyfer pob achos a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 1, mae ystyr cydsyniad datganedig mewn perthynas â gweithgaredd wedi ei ddarparu yn ail golofn y tabl –

**TABL 1**

| Yr achos   | Ystyr cydsyniad datganedig  |
|--|---|
| 1. Mae'r person yn fyw.  | Cydsyniad y person.   |
| 2. Mae'r person wedi marw ac yr oedd penderfyniad gan y person i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym yn union cyn iddo farw.  | Cydsyniad y person.   |
| 3. Mae'r person wedi marw, nid yw achos 2 yn gymwys, yr oedd y person wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd ac mae rhywun yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.      | Cydsyniad a roddir gan y person neu'r personau a benodir.                     |
| 4. Mae'r person wedi marw, nid yw achos 2 yn gymwys ac yr oedd y person wedi penodi person neu bersonau i ymdrin a'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd, ond nid oes neb yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad. | Cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r person cyn iddo farw. |

- (4) Mae'r is-adran hon yn gymwys –

- (a) os yw perthynas neu gyfaill ers amser maith i'r ymadawedig yn gwrthwynebu ar sail barn yr ymadawedig, a
  - (b) pe byddai person rhesymol yn dod i'r casgliad bod y perthynas neu'r cyfaill yn gwybod mai barn ddiweddaraf yr ymadawedig cyn iddo farw ar gydsynio i weithgareddau trawsblannu oedd bod yr ymadawedig yn gwrthwynebu i gydsyniad gael ei roi.
- (5) Yn yr adran hon mae cyfeiriad at benodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio yn gyfeiriad at benodiad o dan adran 8.
- (6) Nid yw'r adran hon yn gymwys i gydsyniad i weithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â thynnu deunydd perthnasol a eithrir (gweler adran 7 am ddarpariaeth mewn perthynas â hyn).

## 5 Cydsynio: oedolion a eithrir

- (1) Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch cydsynio at ddibenion adran 3 mewn perthynas â gweithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â chorff, neu ddeunydd perthnasol o gorff, oedolyn a eithrir.
- (2) Yn achos oedolyn a eithrir mae angen cydsyniad datganedig.
- (3) Ystyr "oedolyn a eithrir" yw –
  - (a) oedolyn sydd wedi marw ac nad oedd wedi bod yn preswyllo fel arfer yng Nghymru am gyfnod o 12 mis o leiaf yn union cyn iddo farw, neu

- (b) oedolyn sydd wedi marw ac nad oedd ganddo am gyfnod sylweddol cyn marw y galluedd i ddeall y cysyniad y gellir ystyried bod cydsyniad i weithgareddau trawsblannu wedi ei roi;

ac at y diben hwn mae cyfnod sylweddol yn golygu cyfnod sy'n ddigon hir i arwain person rhesymol i'r casgliad y byddai'n amhriodol ystyried bod cydsyniad wedi ei roi.

- (4) Ar gyfer pob achos a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 2 mae ystyr cydsyniad datganedig mewn perthynas â gweithgaredd wedi ei ddarparu yn ail golofn y tabl—

**TABL 2**

| Yr achos   | Ystyr cydsyniad datganedig  |
|--|---|
| 1. Yr oedd penderfyniad gan yr oedolyn a eithrir i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym yn union cyn iddo farw.  | Cydsyniad yr oedolyn a eithrir.   |
| 2. Nid yw achos 1 yn gymwys, yr oedd yr oedolyn a eithrir wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd, ac mae rhywun yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.     | Cydsyniad a roddir gan y person neu'r personau a benodir.   |
| 3. Nid yw achos 1 yn gymwys ac yr oedd yr oedolyn a eithrir wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd, ond nid oes neb yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad. | Cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r oedolyn a eithrir yn union cyn iddo farw. |
| 4. Nid yw achosion 1, 2 na 3 yn gymwys mewn perthynas â'r oedolyn a eithrir.   | Cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r oedolyn a eithrir yn union cyn iddo farw. |

- (5) Yn yr adran hon mae cyfeiriad at benodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio yn gyfeiriad at benodiad o dan adran 8.

- (6) Nid yw'r adran hon yn gymwys i gydsyniad i weithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â thynnu deunydd perthnasol a eithrir (gweler adran 7 am ddarpariaeth mewn perthynas â hyn).

## 6 Cydsynio: plant

- (1) Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch cydsyniad at ddibenion adran 3 mewn perthynas â gweithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â chorff, neu ddeunydd perthnasol o gorff, person sy'n blentyn neu sydd wedi marw'n blentyn.
- (2) Yn achos person sy'n blentyn neu sydd wedi marw'n blentyn mae angen cydsyniad datganedig.
- (3) Ar gyfer pob achos a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 3 mae ystyr cydsyniad datganedig wedi ei ddarparu yn ail golofn y tabl—

TABL 3

| Yr achos  | Ystyr cydsyniad datganedig   |
|---|--|
| 1. Mae'r plentyn yn fyw ac nid yw achos 2 yn gymwys.  | Cydsyniad y plentyn.   |
| 2. Mae'r plentyn yn fyw, nid oes unrhyw benderfyniad gan y plentyn i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym, a naill ai nid yw'r plentyn yn gymwys i ymdrin â'r mater o gydsynio neu mae'n gymwys i ymdrin â'r mater ond yn methu â gwneud hynny. | Cydsyniad person sydd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn.  |
| 3. Mae'r plentyn wedi marw ac yr oedd penderfyniad gan y plentyn i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym yn union cyn iddo farw.   | Cydsyniad y plentyn.   |
| 4. Mae'r plentyn wedi marw, nid yw achos 3 yn gymwys, yr oedd y plentyn wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r weithgaredd ac mae rhywun yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.  | Cydsyniad a roddir gan y person neu'r personau a benodir.  |
| 5. Mae'r plentyn wedi marw, nid yw achos 3 yn gymwys ac yr oedd y plentyn wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd, ond nid oes neb yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.  | Cydsyniad person a oedd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn yn union cyn i'r plentyn farw, neu pan nad oes unrhyw berson o'r fath yn bodoli, cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r plentyn yr adeg honno. |
| 6. Mae'r plentyn wedi marw ac nid yw achosion 3, 4 na 5 yn gymwys mewn perthynas â'r plentyn.   | Cydsyniad person a oedd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn yn union cyn i'r plentyn farw, neu pan nad oes unrhyw berson o'r fath yn bodoli, cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r plentyn yr adeg honno. |

- (4) Yn yr adran hon, nid yw penderfyniad neu benodiad a wneir gan blentyn ond yn ddilys os oedd y plentyn yn gymwys i ymdrin â'r mater o gydsyniad wrth ei wneud.
- (5) Yn yr adran hon, mae cyfeiriad at benodiad person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsyniad yn gyfeiriad at benodiad o dan adran 8.
- (6) Nid yw'r adran hon yn gymwys i gydsyniad i weithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â thynnu deunydd perthnasol a eithrir (gweler adran 7 am ddarpariaeth mewn perthynas â hyn).

**7 Cydsynio: gweithgareddau trawsblannu sy'n ymwneud â deunydd a eithrir**

- (1) Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer cydsyniad i weithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â thynnu deunydd perthnasol a eithrir.
- (2) Yn y Ddeddf hon, ystyr "deunydd perthnasol a eithrir" yw deunydd perthnasol o fath a bennir gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau.
- (3) Enghreifftiau o'r mathau o ddeunydd perthnasol y caniateir ei bennu'n ddeunydd perthnasol a eithrir yw meinweoedd cyfansawdd a mathau eraill o ddeunydd yr ystyrir bod eu tynnu a'u defnyddio yn ddull newydd.
- (4) Yn achos gweithgaredd trawsblannu sy'n ymwneud â thynnu deunydd perthnasol a eithrir mae cydsyniad datganedig yn ofynnol, ac mae rhaid i'r cydsyniad hwnnw fod yn benodol i dynnu deunydd perthnasol a eithrir.
- (5) I oedolyn, ar gyfer pob achos a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 4, ystyr cydsyniad datganedig mewn perthynas â gweithgaredd yw'r ystyr a nodir yn ail golofn y tabl—

**TABL 4**

| Yr achos   | Ystyr cydsyniad datganedig  |
|--|---|
| 1. Mae'r oedolyn yn fyw.   | Cydsyniad yr oedolyn.   |
| 2. Mae'r oedolyn wedi marw ac yr oedd penderfyniad gan yr oedolyn i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym yn union cyn iddo farw.   | Cydsyniad yr oedolyn.   |
| 3. Mae'r oedolyn wedi marw, nid yw achos 2 yn gymwys, yr oedd yr oedolyn wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd ac mae rhywun yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.     | Cydsyniad a roddir gan y person neu'r personau a benodir.                               |
| 4. Mae'r person wedi marw, nid yw achos 2 yn gymwys ac yr oedd yr oedolyn wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd, ond nid oes neb yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad. | Cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r oedolyn yn union cyn iddo farw. |
| 5. Mae'r oedolyn wedi marw ac nid yw achosion 2, 3 na 4 yn gymwys mewn perthynas â'r oedolyn.  | Cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r oedolyn yn union cyn iddo farw. |

- (6) I blentyn, ar gyfer pob achos a grybwyllir yng ngholofn gyntaf Tabl 5, ystyr cydsyniad datganedig mewn perthynas â gweithgaredd yw'r ystyr a nodir yn ail golofn y tabl—



TABL 5

| Yr achos  | Ystyr cydsyniad datganedig   |
|---|--|
| 1. Mae'r plentyn yn fyw ac nid yw achos 2 yn gymwys.  | Cydsyniad y plentyn.   |
| 2. Mae'r plentyn yn fyw, nid oes unrhyw benderfyniad gan y plentyn i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym, ac nid yw'r plentyn yn gymwys i ymdrin â'r mater o gydsynio, neu, mae'n gymwys i ymdrin â'r mater ond yn methu â gwneud hynny. | Cydsyniad person sydd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn.  |
| 3. Mae'r plentyn wedi marw ac yr oedd penderfyniad gan y plentyn i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym yn union cyn iddo farw.   | Cydsyniad y plentyn.   |
| 4. Mae'r plentyn wedi marw, nid yw achos 3 yn gymwys, yr oedd y plentyn wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd ac mae rhywun yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.                                       | Cydsyniad a roddir gan y person neu'r personau a benodir.  |
| 5. Mae'r plentyn wedi marw, nid yw achos 3 yn gymwys ac yr oedd yr oedolyn wedi penodi person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â'r gweithgaredd, ond nid oes neb yn gallu rhoi cydsyniad o dan y penodiad.                                 | Cydsyniad person a oedd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn yn union cyn i'r plentyn farw, neu pan nad oes unrhyw berson o'r fath yn bodoli, cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r plentyn yr adeg honno. |
| 6. Mae'r plentyn wedi marw ac nid yw achosion 3, 4 na 5 yn gymwys mewn perthynas â'r plentyn.   | Cydsyniad person a oedd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn yn union cyn i'r plentyn farw, neu pan nad oes unrhyw berson o'r fath yn bodoli, cydsyniad person y mae perthynas gymhwysol rhyngddo a'r plentyn yr adeg honno. |

- (7) Yn yr adran hon, nid yw penderfyniad neu benodiad a wneir gan blentyn ond yn ddilys os oedd y plentyn yn gymwys i ymdrin â'r mater o gydsyniad wrth ei wneud.
- (8) Yn yr adran hon, mae cyfeiriad at benodiad person neu bersonau i ymdrin â'r mater o gydsyniad yn gyfeiriad at benodiad o dan adran 8.

## 8 Cynrychiolwyr penodedig

- (1) Caiff person benodi un neu ragor o bersonau i gynrychioli'r person ar ôl ei farwolaeth mewn perthynas â chydsyniad datganedig at ddibenion adran 3.
- (2) Caiff penodiad fod yn gyffredinol neu'n gyfyngedig i gydsyniad mewn perthynas ag unrhyw un neu ragor o weithgareddau trawsblannu a bennir yn y penodiad.
- (3) Caniateir i benodiad gael ei wneud ar lafar neu'n ysgrifenedig.
- (4) Dim ond os caiff ei wneud ym mhresenoldeb o leiaf ddau dyst sy'n bresennol yr un pryd y mae penodiad llafar yn ddilys.

- (5) Dim ond os yw un o'r canlynol yn wir y mae penodiad ysgrifenedig yn ddilys –
  - (a) ei fod wedi ei lofnodi gan y person sy'n ei wneud ym mhresenoldeb o leiaf un tyst sy'n ardystio'r llofnod,
  - (b) ei fod wedi ei lofnodi yn ôl cyfarwyddyd y person sy'n ei wneud, yn ei bresenoldeb ac ym mhresenoldeb o leiaf un tyst sy'n ardystio'r llofnod, neu
  - (c) ei fod wedi ei gynnwys yn ewyllys y person sy'n ei wneud, a honno'n ewyllys sydd wedi ei gwneud yn unol â gofynion adran 9 o Ddeddf Ewyllysiau 1837.
- (6) Pan fo person yn penodi dau berson neu ragor mewn perthynas â'r un gweithgaredd trawsblannu, maent i'w hystyried yn rhai sydd wedi eu penodi i weithredu ar y cyd ac yn unigol onid yw'r penodiad yn darparu eu bod wedi eu penodi i weithredu ar y cyd.
- (7) Caniateir i benodiad gael ei ddirymu ar unrhyw bryd.
- (8) Mae is-adrannau (3) i (5) yn gymwys i ddirymu penodiad yn yr un modd ag y maent yn gymwys i wneud penodiad o'r fath.
- (9) Caiff person a benodir ildio'r penodiad ar unrhyw bryd.
- (10) Ni chaiff person weithredu o dan benodiad –
  - (a) os nad yw'n oedolyn, neu
  - (b) os yw'r person o ddisgrifiad a ragnodir drwy reoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.
- (11) Pan fo person wedi penodi person neu bersonau o dan adran 4 o Ddeddf Meinweoedd Dynol 2004 i ymdrin â'r mater o gydsynio mewn perthynas â gweithgaredd a wneir at ddibenion trawsblannu, mae'r person i'w drin hefyd fel un sydd wedi gwneud penodiad o dan yr adran hon mewn perthynas â'r gweithgaredd.
- (12) At ddiben adrannau 4(3), 5(4), 6(3) a 7 os nad yw'n rhesymol ymarferol cyfathrebu â pherson a benodir o dan yr adran hon o fewn yr amser sydd ar gael os yw'r cydsyniad i gael ei roi ar waith, mae'r person i gael ei drin fel pe na bai'n gallu rhoi cydsyniad i weithgaredd o dan y penodiad.

**9 Gweithgareddau sy'n ymwneud â deunydd o oedolion nad yw'r galluedd ganddynt i gydsynio**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys –
  - (a) pan fo gweithgaredd trawsblannu o fewn adran 3(2)(c) neu (d) (storio neu ddefnyddio deunydd perthnasol sydd wedi dod o gorff dynol) sy'n cael ei wneud yng Nghymru yn ymwneud â deunydd perthnasol o gorff person ("P") –
    - (i) sy'n oedolyn, a
    - (ii) nad yw'r galluedd ganddo i gydsynio â'r gweithgaredd, a
  - (b) pan na fo unrhyw benderfyniad gan P i gydsynio, neu i beidio â chydsynio, i'r gweithgaredd mewn grym.
- (2) Ystyrir bod P wedi cydsynio i'r gweithgaredd os yw'r gweithgaredd wedi ei wneud mewn amgylchiadau o fath a bennir drwy reoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.

## Troseddau

**10 Gwahardd gweithgareddau heb gydsyniad**

- (1) Mae person yn cyflawni trosedd os yw'n gwneud, heb gydsyniad, weithgaredd trawsblannu yng Nghymru.
- (2) Ond nid yw person yn cyflawni trosedd o dan is-adran (1) –
  - (a) os yw'r person yn credu yn rhesymol –
    - (i) ei fod yn gwneud y weithgaredd â chydsyniad, neu
    - (ii) nad yw'r hyn y mae'n ei wneud yn weithgaredd trawsblannu;
  - (b) os yw adran 3(3) (deunydd sydd wedi'i fewnforio) yn gymwys;
  - (c) os yw adran 13(1) (preserfio deunydd at ei drawsblannu) yn gymwys.
- (3) Mae person yn cyflawni trosedd os yw, yng Nghymru –
  - (a) yn ymhonni'n dwyllodrus wrth berson y mae'n gwybod neu'n credu ei fod yn mynd i wneud gweithgaredd trawsblannu neu y gall ei wneud –
    - (i) bod cydsyniad i wneud y gweithgaredd, neu
    - (ii) nad yw'r gweithgaredd yn weithgaredd trawsblannu, a
  - (b) yn gwybod bod yr ymholiad yn anwir neu ddim yn credu ei fod yn wir.
- (4) Mae person sy'n euog o drosedd o dan yr adran hon yn agored –
  - (a) o'i gollfarnu'n ddiannod i ddirwy heb fod yn fwy na'r uchafswm statudol;
  - (b) o'i gollfarnu ar ddiad –
    - (i) i garchariad am gyfnod heb fod yn hwy na 3 blynedd, neu
    - (ii) i ddirwy, neu
    - (iii) i'r ddau.
- (5) Yn yr adran hon ystyr "cydsyniad" yw'r cydsyniad sy'n ofynnol yn rhinwedd adran 3.

**11 Troseddau gan gyrff corfforaethol**

- (1) Pan fo corff corfforaethol yn cyflawni trosedd o dan adran 10 ac os profir bod y trosedd hwnnw wedi ei gyflawni â chydsyniad neu gydgyllwyn unrhyw un o'r canlynol, neu y gellir ei briodoli i esgeulustod ar ran unrhyw un o'r canlynol –
  - (a) unrhyw gyfarwyddwr, rheolwr neu ysgrifennydd i'r corff corfforaethol, neu
  - (b) unrhyw swyddog oedd yn honni gweithredu yn rhinwedd unrhyw un o'r swyddi hynny,

bydd yr unigolyn hwnnw (yn ogystal â'r corff corfforaethol) yn euog o'r trosedd ac yn agored i achos yn ei erbyn a chosb yn unol â hynny.
- (2) Mae'r cyfeiriad at gyfarwyddwr, rheolwr neu ysgrifennydd i'r corff corfforaethol yn cynnwys cyfeiriad at –
  - (a) unrhyw swyddog tebyg sydd gan y corff;
  - (b) pan fo'r corff yn gorff corfforaethol y mae ei fusnes yn cael ei reoli gan ei aelodau, unrhyw swyddog neu aelod o'r corff.

**12 Erlyn**

Ni chaniateir cychwyn achos am drosedd o dan adran 10 ac eithrio drwy neu â chydsyniad y Cyfarwyddwr Erlyniadau Cyhoeddus.

*Cyffredinol***13 Preserfio deunydd at ei drawsblannu**

- (1) Pan fo rhan o gorff person ymadawedig sy'n gorwedd mewn ysbyty, cartref nyrsio neu sefydliad arall yng Nghymru yn addas neu o bosibl yn addas i'w defnyddio mewn trawsblaniad, mae'n gyfreithlon i'r person sy'n llywio neu'n rheoli'r sefydliad—
  - (a) cymryd camau at breserfio'r rhan i'w defnyddio mewn trawsblaniad, a
  - (b) cadw'r corff at y diben hwnnw.
- (2) Nid yw awdurdod o dan is-adran (1)(a) yn ymestyn ond at—
  - (a) cymryd y lleiafswm o gamau angenrheidiol at y diben a grybwyllir yn y ddarpariaeth honno, a
  - (b) y defnydd o'r dull lleiaf mewnwthiol.
- (3) Mae awdurdod o dan is-adran (1) yn peidio â bod yn gymwys pan fydd wedi ei chadarnhau nad yw cydsyniad datganedig sy'n ei gwneud hi'n gyfreithlon i dynnu'r rhan i'w thrawsblannu wedi ei roi, ac na fydd yn cael ei roi ac nad yw'n cael ei ystyried bod cydsyniad wedi ei roi.
- (4) Mae awdurdod o dan is-adran (1) yn ymestyn i unrhyw berson a awdurdodir i weithredu o dan yr awdurdod gan—
  - (a) y person y rhoddir yr awdurdod iddo gan yr is-adran honno, neu
  - (b) person a awdurdodir o dan yr is-adran honno i weithredu o dan yr awdurdod hwnnw.
- (5) Mae gweithred a wneir ag awdurdod o dan is-adran (1) i'w thrin fel un nad yw'n weithgaredd y mae adran 3 yn gymwys iddo.

**14 Crwneriaid**

- (1) Nid oes dim yn y Ddeddf hon sy'n gymwys i unrhyw beth a wneir at ddibenion swyddogaethau crwner neu o dan awdurdod crwner.
- (2) Mae is-adran (3) yn gymwys pan fo person ("P") yn gwybod, neu pan fo ganddo reswm dros gredu, bod angen neu y gall fod angen—
  - (a) corff person ymadawedig, neu
  - (b) deunydd perthnasol sydd wedi dod o gorff person ymadawedig,at ddibenion swyddogaethau crwner.
- (3) Mae'n ofynnol cael cydsyniad y crwner cyn y caiff P weithredu yn ôl awdurdod o dan—
  - (a) adran 3 (awdurdodi gweithgareddau trawsblannu), neu
  - (b) adran 13 (preserfio deunydd at ei drawsblannu),mewn perthynas â'r corff neu'r deunydd.

**15 Codau ymarfer**

- (1) Mae Deddf Meinweoedd Dynol 2004 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 26 (llunio codau ymarfer) –
- (a) yn is-adran (2)(d) ar ôl “Act” mewnosoder “and the Human Transplantation (Wales) Act 2013”;
  - (b) ar ddiwedd is-adran (3) ychwaneger “(including consent for the purposes of the Human Transplantation (Wales) Act 2013).”;
  - (c) yn is-adran (5)(b) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”.
- (3) Yn adran 27 (darpariaeth mewn cysylltiad â chydsynio) –
- (a) yn is-adran (1) yn lle “section 2(7)(b)(ii) or 3(6)(c)” rhodder “a provision listed in subsection (1A)”;
  - (b) ar ôl is-adran (1) mewnosoder –
    - “(1A) Those provisions are –
      - (a) section 2(7)(b)(ii) or 3(6)(c) of this Act;
      - (b) section 4(3), 5(4), 6(3) or 7 of the Human Transplantation (Wales) Act 2013.”;
  - (c) yn is-adran (4) yn lle “section 2(7)(b)(ii) or 3(6)(c)” rhodder “a provision listed in subsection (1A)”;
  - (d) ar ôl is-adran (8) mewnosoder –
    - “(8A) The duty under section 26(3) shall also have effect, in particular, to require the Authority to give practical guidance on the circumstances in which consent is deemed under section 4 (consent of adults that are not excepted) of the Human Transplantation (Wales) Act 2013.
    - (8B) In giving practical guidance on the circumstances in which consent is deemed the authority must, in particular, give guidance on how a relative or friend of long standing of the deceased can object on the basis of the deceased’s wishes.”;
  - (e) yn is-adran (9) ar ôl “subsection (4)” mewnosoder “, except in so far as it applies to section 4(3), 5(4), 6(3) or 7 of the Human Transplantation (Wales) Act 2013.”;
  - (f) ar ôl is-adran (9) mewnosoder –
    - “(10) The Welsh Ministers may by order amend subsection (4) in so far as it applies to section 4(3), 5(4), 6(3) or 7 of the Human Transplantation (Wales) Act 2013.
    - (11) Before making an order under subsection (10) the Welsh Ministers must carry out such public consultation as they consider appropriate.”
- (4) Yn adran 29 (cymeradwyo codau) –
- (a) ar ôl is-adran (1) mewnosoder –
    - “(1A) Where a code of practice to which subsection (1) applies deals with a matter relating to the carrying on in Wales of a transplantation activity (within the meaning of the Human Transplantation (Wales) Act 2013) the Authority may not issue the code unless –

- (a) a draft of it has been sent to and approved by the Welsh Ministers and laid by them before the National Assembly for Wales, and
- (b) the National Assembly has approved the draft by resolution.”;
- (b) yn is-adran (2)(a) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
- (c) yn is-adran (3)(a) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
- (d) ar ôl is-adran (4) mewnosoder –
  - “(4A) If the Welsh Ministers do not approve a draft sent to them under subsection (1A), they shall give reasons to the Authority.”
- (e) ar ôl is-adran (6) mewnosoder –
  - “(7) In calculating the period mentioned in subsection (1A) no account is to be taken of any time during which the National Assembly is dissolved or in recess for more than 4 days.”
- (5) Yn adran 52 (gorchmynion a rheoliadau) ar ôl is-adran (4) mewnosoder –
  - “(4A) No order under section 27(10) may be made by the Welsh Ministers unless a draft of the instrument has been laid before, and approved by a resolution of, the National Assembly for Wales.”

## 16 Diwygiadau canlyniadol a chysylltiedig i Ddeddf Meinweoedd Dynol 2004

- (1) Mae Deddf Meinweoedd Dynol 2004 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 1 (awdurdodi gweithgareddau at ddibenion rhestredig) –
  - (a) ar ôl is-adran (1) mewnosoder –
    - “(1A) Subsection (1) does not apply in relation to consent for transplantation activities done in Wales.”;
  - (b) ar ôl is-adran (13) mewnosoder –
    - “(14) In this section “transplantation activities” has the same meaning as in the Human Transplantation (Wales) Act 2013 (which makes provision in relation to consent for transplantation activities done in Wales).”
- (3) Yn adran 6 (gweithgareddau sy’n ymwneud â deunydd o oedolion nad yw’r galluedd ganddynt i gydsynio) –
  - (a) daw’r testun presennol yn destun is-adran (1), a
  - (b) ar ôl is-adran (1) ychwaneger –
    - “(2) This section does not apply in relation to transplantation activities done in Wales.
    - (For provision in these circumstances see section 9 of the Human Transplantation (Wales) Act 2013).”
- (4) Yn adran 8 (cyfyngu ar weithgareddau mewn perthynas â deunydd a roddwyd) yn is-adran (6) ar ôl “section 1(1) to (3)” mewnosoder “or section 3(1) to (3) of the Human Transplantation (Wales) Act 2013”.

- (5) Yn adran 15 (swyddogaethau cyffredinol yr Awdurdod Meinweoedd Dynol) –
- (a) ym mharagraff (c)(i) ar ôl “this Part” mewnosoder “or under the Human Transplantation (Wales) Act 2013”;
  - (b) ym mharagraff (e) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
  - (c) ym mharagraff (f) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers” ac yn lle “Assembly” rhodder “Ministers”.
- (6) Yn adran 36 (adroddiad blynyddol) –
- (a) yn is-adran (3)(b) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
  - (b) ar ôl is-adran (5) mewnosoder –
 

“(5A) The Welsh Ministers shall lay a copy of each report received by them under this section before the National Assembly for Wales.”
- (7) Yn adran 43 (preserfio deunydd at ei drawsblannu) ar ôl is-adran (6) mewnosoder –
- “(7) This section does not apply in relation to a part of a body lying in an institution in Wales.
- (For provision in these circumstances see section 13 of the Human Transplantation (Wales) Act 2013).”
- (8) Yn adran 52 (gorchmynion a rheoliadau) –
- (a) yn is-adran (3) yn lle “6,” rhodder “6(1),”;
  - (b) yn is-adran (7)(a) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
  - (c) yn is-adran (8) –
    - (i) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
    - (ii) yn lle “section 6” rhodder “section 6(1)”;
  - (d) yn is-adran (10) yn lle “section 6” rhodder “section 6(1)”.
- (9) Yn adran 58 (trosiannol), yn is-adran (5) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”.
- (10) Yn adran 60 (cychwyn), yn is-adran (3) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”.
- (11) Yn Atodlen 2 (yr Awdurdod Meinweoedd Dynol) –
- (a) ym mharagraff 1(1)(c) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
  - (b) ym mharagraff 13(a)(ii) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
  - (c) ym mharagraff 16(4)(b) yn lle “National Assembly for Wales” rhodder “Welsh Ministers”;
  - (d) ar ôl paragraff 16(5) mewnosoder –
 

“(5A) The Welsh Ministers shall lay before the National Assembly for Wales each statement of accounts received by them under sub-paragraph (4).”



- (12) Yn Atodlen 5 (pwerau arolygu, mynd i mewn, chwilio ac ymafael) –
- (a) ym mharagraff 3(1)(a) ar ôl “2” mewnosoder “or under the Human Transplantation (Wales) Act 2013”;
  - (b) ym mharagraff 5(2) ar ôl “2” mewnosoder “or under the Human Transplantation (Wales) Act 2013”.

## 17 Diwygiad canlyniadol i Ddeddf Ewyllysiau 1837

Yn adran 1 o Ddeddf Ewyllysiau 1837 (ystyr geiriau penodol yn y Ddeddf hon), ar ôl “section 4 of the Human Tissue Act 2004” mewnosoder “or section 8 of the Human Transplantation (Wales) Act 2013”.

## 18 Deunydd perthnasol

- (1) Yn y Ddeddf hon, ystyr “deunydd perthnasol” yw deunydd, nad yw’n gametau, ac sydd wedi ei gyfansoddi o gelloedd dynol neu’n eu cynnwys.
- (2) Yn y Ddeddf hon, nid yw cyfeiriadau at ddeunydd perthnasol o gorff dynol yn cynnwys –
  - (a) embryonau y tu allan i’r corff dynol, neu
  - (b) gwallt ac ewinedd o gorff person byw.
- (3) Yn yr adran hon, mae i “embryo” a “gametau” yr un ystyr ag “embryo” a “gametes” yn rhinwedd adran 1(1), (4) a (6) o Ddeddf Ffrwythloni ac Embryoleg Dynol 1990 yn narpariaethau eraill y Ddeddf honno (ar wahân i adran 4A).

## 19 Dehongli

- (1) Yn y Ddeddf hon –
 

mae i “cyfrifoldeb rhiant” yr un ystyr â “parental responsibility” yn Neddf Plant 1989;

mae i “deunydd perthnasol” (“*relevant material*”) yr ystyr a roddir yn adran 18; ac mae i “deunydd perthnasol a eithrir” (“*excluded relevant material*”) yr ystyr a roddir iddo yn adran 7;

mae i “gweithgareddau trawsblannu” (“*transplantation activities*”) yr ystyr a roddir yn adran 3;

ystyr “oedolyn” (“*adult*”) yw person sydd wedi cyrraedd 18 mlwydd oed;

ystyr “plentyn” (“*child*”) yw person nad yw wedi cyrraedd 18 mlwydd oed.
- (2) At ddibenion adrannau 6, 7 ac 8, mae plentyn yn gymwys i ymdrin â’r mater o gydsyniad os yw’n ymddangos i berson rhesymol bod gan y plentyn ddigon o ddealltwriaeth i wneud penderfyniad ar sail gwybodaeth.
- (3) Mae’r canlynol yn berthnasoedd cymhwysol at ddiben y Ddeddf hon –
  - (a) priod, partner sifil neu bartner;
  - (b) rhiant neu blentyn;
  - (c) brawd neu chwaer;
  - (d) tad-cu/taid neu fam-gu/nain, neu wŷr neu wyres;
  - (e) plentyn i frawd neu chwaer;
  - (f) llys-dad neu lys-fam;



- (g) hanner-brawd neu hanner-chwaer;
  - (h) cyfaill ers amser maith.
- (4) At ddibenion y Ddeddf hon, mae person yn bartner i unigolyn arall os yw'r ddau ohonynt (p'un a ydynt o rywiau gwahanol neu o'r un rhyw) yn byw fel partneriaid mewn perthynas deuluol barhaus.
  - (5) Caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio is-adran (3) drwy orchymyn.
  - (6) Yn y Ddeddf hon –
    - (a) mae cyfeiriadau at ddeunydd o gorff person byw yn cyfeirio at ddeunydd o gorff person sy'n fyw adeg y gwahanu,
    - (b) mae cyfeiriadau at ddeunydd o gorff person ymadawedig yn cyfeirio at ddeunydd o gorff person nad oedd yn fyw adeg y gwahanu, ac
    - (c) mae cyfeiriadau at gydsyniad datganedig yn cynnwys cydsyniad a roddwyd cyn i'r Ddeddf hon ddod i rym.
  - (7) Yn y Ddeddf hon, mae cyfeiriadau at drawsblannu yn cyfeirio at drawsblannu i gorff dynol ac yn cynnwys trallwysu.
  - (8) At ddibenion y Ddeddf hon, nid yw deunydd i'w ystyried yn ddeunydd o gorff dynol os yw wedi ei greu y tu allan i'r corff dynol.

## 20 Gorchmynion a rheoliadau

- (1) Mae pŵer i wneud gorchymyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon yn cynnwys pŵer i wneud unrhyw ddarpariaeth gysylltiedig, ganlyniadol, drosiannol neu atodol y mae Gweinidogion Cymru yn barnu ei bod yn briodol.
- (2) Mae pŵer Gweinidogion Cymru i wneud gorchymyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon yn arferadwy drwy offeryn statudol.
- (3) Cyn gwneud gorchymyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon rhaid i Weinidogion Cymru gynnal unrhyw ymgynghoriad cyhoeddus sy'n briodol yn eu barn hwy.
- (4) Ni chaniateir gwneud offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon onid oes drafft o'r offeryn wedi ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi ei gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo.
- (5) Nid yw is-adrannau (3) a (4) yn gymwys i orchmynion o dan adran 21 (cychwyn).

## 21 Cychwyn

- (1) Daw'r Ddeddf hon i rym yn unol â darpariaeth a wneir gan Weinidogion Cymru drwy orchymyn.
- (2) Ni chaiff gorchymyn a wneir o dan is-adran (1) ddarparu bod unrhyw ddarpariaeth yn y Ddeddf hon i ddod i rym cyn diwedd y cyfnod o ddwy flynedd gan ddechrau ar y diwrnod y mae'r Ddeddf yn cael Cydsyniad Brenhinol.
- (3) Ni chaniateir i orchymyn a wneir o dan is-adran (1) gychwyn y ddarpariaeth a wnaed yn adran 14(3)(b) hyd oni fydd adran 43(5A) o Ddeddf Meinweoedd Dynol 2004 wedi dod i rym.
- (4) Nid yw is-adran (1) yn gymwys i –
  - (a) adran 1,
  - (b) adran 2,
  - (c) yr adran hon, a

(d) adran 22;

sydd i ddod i rym ar y diwrnod y mae'r Ddeddf hon yn cael Cydsyniad Brenhinol.

- (5) Caiff gorchymyn a wneir o dan is-adran (1) bennu diwrnodau gwahanol at ddibenion gwahanol.

## **22 Enw byr**

Enw byr y Ddeddf hon yw Deddf Trawsblannu Dynol (Cymru) 2013.

---

©©Hawlfraint y Goron 2013

Argraffwyd a chyhoeddwyd yn y Deyrnas Unedig gan The Stationery Office Limited o dan awdurdod ac arolygiaeth Carol Tullo, Rheolwr Gwasg Ei Mawrhydi ac Argraffydd Deddfau Seneddol y Frenhines.